

Między dziedzictwem świata i ludzkości: badanie międzynarodowych reżimów dziedzictwa przez pryzmat analizy instytucjonalnej Elinor Ostrom

Trwający od co najmniej 40 lat rozwój badań naukowych i refleksji nad dziedzictwem kulturowym doprowadził do narodzin interdyscyplinarnych studiów nad dziedzictwem (*heritage studies*), a w ostatnich 15 latach do wykształcenia się krytycznych studiów nad dziedzictwem (*critical heritage studies*). Biorąc pod uwagę obserwowaną „ekspansję dziedzictwa” i powstawanie nowych aktów prawnych na poziomie międzynarodowym (zwłaszcza wielu konwencji UNESCO w tej dziedzinie), nie dziwi fakt, że międzynarodowe reżimy dziedzictwa obejmują szereg zagadnień prawnych i politycznych, od ochrony w sytuacjach szczególnych zagrożeń dla dziedzictwa, poprzez kwestie związane z tożsamością kulturową, wpływem dziedzictwa na gospodarkę i środowisko, aż po problemy, między innymi, zrównoważonego rozwoju czy polityki kulturalnej państw. Jako badaczka zajmująca się dziedzictwem kulturowym naukowo oraz praktycznie, prowadząc swoje badania na „arenie UNESCO”, byłam w związku z tym zaintrygowana z jednej strony ogromną różnorodnością dziedzictwa, z drugiej zaś potrzebą jego konceptualizowania jako zasobu należącego do „świata” (Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 1972 roku) i „ludzkości” (Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku).

Międzynarodowe reżimy dziedzictwa powstałe pod egidą UNESCO są przykładem bardzo bliskich, a jednocześnie zróżnicowanych powiązań między światem nauki, polityki i prawa (międzynarodowego i krajowego). W rezultacie nie jest do końca jasne, jak działają formalne zasady w powiązaniu z nieformalnymi, praktycznie stosowanymi regułami w ramach tych reżimów (*rules-in-use*) oraz kto, dlaczego i na jakich warunkach może wypowiadać się „w imieniu i na rzecz” dziedzictwa i w ten sposób kształtować jego znaczenie i praktyki „używania”. Próby mapowania i dogłębnego zrozumienia zasad i reguł stosowanych w różnych sytuacjach, które angażują wielu aktorów tych reżimów (przedstawicieli państw, społeczności, organizacji pozarządowych, środowisk eksperckich, urzędników organizacji międzynarodowych), napotykają poważne trudności, gdy wykorzystywane są istniejące ramy teoretyczne.

Celem tego projektu jest zbadanie relacji między aktorami reżimów międzynarodowych, tworzonymi instytucjami w ramach tych reżimów i stosowanymi regułami, zwłaszcza w sytuacjach różnorodnych napięć, przy pomocy analizy instytucjonalnej (Institutional Analysis and Development – IAD), stworzonej przez noblistkę Elinor Ostrom (2009), w połączeniu z opracowaną przez nią później gramatyką instytucji (Grammar of Institutions – GI, Ostrom 2005), umożliwiającą kodowanie reguł. Zastosowanie koncepcji Elinor Ostrom pozwala ustanowić nowatorskie i precyzyjne, choć jednocześnie pojemne, ramy metodologiczne oraz język formalny opisujący te reguły w skomplikowanym środowisku stosunków międzynarodowych. W badaniu wykorzystana będzie „upolityczniona” wersja IAD (politicised IAD, Clement 2010), obejmująca dodatkowo aspekty polityczno-ekonomiczne i analizę dyskursu.